
Wokół Konstytucji 3 Maja 1791 r. Dzieje państwa i prawa z piotrkowskiej perspektywy

230 lat temu, we wtorek dnia 3 maja 1791 r. miało miejsce jedno z najdonioślejszych wydarzeń w dziejach polskiego państwa i prawa. Tego dnia w Sali Senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie uchwalono pierwszą w Europie i drugą na świecie ustawę zasadniczą - znaną dziś właśnie jako Konstytucja 3 Maja 1791 r. Dziś chcielibyśmy uhonorować kolejną rocznicę tego wydarzenia poprzez wystawę wirtualną, prezentującą szerszy kontekst dziejowy majowej Konstytucji z punktu widzenia dziejów regionu.

3 MAJ 3

1791 1915

DRUKARNIA PAŃSTW. PODZARZ. DEP. WOJSK. N. K. N. W. PIOTRKOWIE

Każdy, kto choć przez chwilę zatrzymał się z refleksją nad historią „trybunalskiego grodu” wie, że Piotrków niejednokrotnie był miejscem z punktu widzenia historii naszej Ojczyzny niezwykle ważnym. Widoczne to jest zwłaszcza w dziejach polskiego państwa i prawa, a także w kontekście polskich dążeń narodowowyzwoleńczych i niepodległościowych. Tym samym materiały archiwalne zgromadzone i przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, pozwalają na odbycie wyjątkowej podróży w czasie.

Tradycje polskiego parlamentaryzmu związane są nierozzerwalnie z dziejami dawnego Piotrkowa. Ze względu na swoje korzystne położenie komunikacyjne to właśnie w tym mieście odbywały się liczne zjazdy szlachty i duchowieństwa, zaś u schyłku XV w. właśnie w Piotrkowie po raz pierwszy w dziejach polskiego państwa i prawa obradował parlament dwuizbowy. Proces krystalizacji przedrozbiorowego sejmku dwuizbowego odbywał się w latach 1468-1493. W latach 1501-1567 na ogólną liczbę 66 zjazdów szlacheckich i sejmów, aż 35 z nich miało miejsce właśnie w Piotrkowie. Po ustanowieniu Unii Lubelskiej w 1569 r. sejmy walne najczęściej zwoływane były do Warszawy. Świadectwem okresu „Piotrkowa Sejmowego”, kiedy to w naszym mieście uchwalano liczne konstytucje określające ramy ustrojowe przedrozbiorowej Polski, są druki konstytucji sejmowych z XVI w. Do dziś krajobraz najstarszej części miasta zdobi Zamek Królewski w Piotrkowie – wzniesiony w latach 1512-1519 na polecenie króla Zygmunta I Starego.

6117

Constitutie Statuta y Przywileie / na

walnych Seymiach Koronnych od Roku
Pánstiego 1550. aż do Roku
1581. vchwalone.

Inscriptus Cathedralis Librorum Conventus Premetensis Anno Dni 1583.

Wentkowskie
T. II str.
142.

W Krakowie /

Stary

Drukarni Nikołaja Szarffenbergera.
Krola Jego Milosci Typographa.

Cum Gratia & Privilegio S. R. M.

Margali
11-5-1583

Institucye Seymu Piotrkowskiego zaczęty / roku 1562.

U dokończony Anno 1563.

Magnunt August z Łaski

Bożey Krol Polski / Wielkie Książę Litewskie / Ruski / W Ruski / W Dąbrowiecki / Zmudzki / zc. Pan y Dziedzic.

Známuiem wszem wobec / y każdemu osobną ktorymkolwie należy / y ná potym należec będzie. Gdyż od Krolá iego miłości Oycá nászego / sławney á swietey pámieci Krolá Magnunta. Póstawie diem wszech KOrony násey / wielkroc y często ná Szymiech wálnych Koronnych z pilnością praszáli / áby Exequucya / to iest wypełnienie Praw á swobod Koronnych stác sie moglá : ktoremu Rzeczpospolita Narodu Polskiego przez przodki náse / y ich zásádzánia utwierdzóná / y szczęśliwie rządzoná do tych czasow byla. Ale ze sławney pámieci Oycowi nászemu Krolowi iego M. częścią wielkimi trudnościami / y rozmaitymi przypadkami zabáwione / Exequucya o ktora ták często praszán byl / przez sposob zlych czasow y obyczaiow nákazonych / ták zámiedbána długo / snádniey bylo y wiecey należało od czasu do czasu to odkládac / niżeli skutkiem swym powinnym / prze ták zábiegłość obyczaiow / y nákazenia czasow / ták skoro temu dosyc weczynic : áby PRAW y Ustaw starych zámiedbanie / á zastárzale opuśczenie / ták predko z Rzeczypospolitey wyplesc á wykorzenic sie moglo / tu ktoremu dosyc weczynieniu : gdyż z łaski BOŻEJ z spólnego wszech stanow zwolenia ná Stolicę Oycowska Korony tey posádzeniśmy sa. Gdyżesmy sie też Listem nászym ná to obowiazali. Czego / po części

Constitutya Szymu Piotrkowskiego 1565.

Sigmund August z łaski
Bóżyj Krol Polski / Wielkie Książę
Litewskie / Moskiewskie / Pruskie / Wązow-
weckie / Żmudzkie / etc. Pan y Dziedzic.

Známuiem wśsem y każdemu z oso-
bná/ktorym to wiedzieć należy. Czy
niac dosyć COnstitutcyey Szymu
przeszłego Koronnego Wárszawskie
go/ zá wola y zezwoleniem Rad ná-
szych KOronnych Stanu oboiego.
Složylisny tu Syem Koronny / ná-
blisto przeszle w ROtu ninieyszym
świeto trzech Krolow / dla skóńcze-
nia Requucyey / y wypełnienia w-
szego cokolwiek iest/ták w Piotrkow-
skiej przeszley dwu letniey/iáko też y Wárszawskiej łóńskiej Consti-
tucyey opisano / y dla inych rzeczy/ ktore sie kolwiek iedno tu słusznie
stánowie y odpráwować miály. Ná ktorym Seymie / chcąc wśy-
stko ták iáko sie godzi/ tu dostátieczney Requucyey y rządowi przy-
wieść/ záczelisny naprzod Constitucya dwuletnie^o Seymu Piotr-
kowskiego przegledać. Potym też y Wárszawską / á wśyistko tu Re-
quucyey przywodząc / odpráwować. Jákoż to cosiny zá Ráda
PAnow Rad nászych Stanu oboiego / y zá pozwoleniem PÓstow
dziemskich odpráwili COnstitutya teráznieysza ná dálsze czasy opá-
truiemy / y opisáćisny rostkazáli.

O negligenc

**Starodruk pt. „Konstytucje Statuta i Przywileje na Sejmach Walnych Koronnych od 1550 do 1581 roku”
(Kraków 1583 r.), zawierający konstytucje uchwalane na sejmach piotrkowskich.**

Widok na zgliszcza Wielkiej Wsi i dzielnicy żydowskiej. Na pierwszym planie zamek piotrkowski, 1865 r.

Zarówno okres sejmowy, jak i zjazdów synodalnych, znacznie przyczynił się do podniesienia rangi i prestiżu miasta, szczególnie odkąd Piotrków w 1578 r. stał się również jedną z dwu siedzib (Lublin, Piotrków) sądu, jakim był Trybunał Koronny (Iudicium Generale Ordinarium Tribunalis Regni). Do tego roku król Polski był najwyższym sędzią dla szlachty. W zamian za uchwalenie podatku na wojsko i wolną rękę w polityce zagranicznej, król Stefan Batory doprowadził do powołania, na mocy uchwalonej 3 marca tego roku konstytucji - Trybunału Koronnego. Trybunał wspólny dla całej Korony, zbierał się dla Małopolski w Lublinie na wiosnę i latem, natomiast dla Wielkopolski jesienią i zimą w Piotrkowie, zwanym od tej pory nieformalnie Trybunalskim. Zakres działania Trybunału obejmował rozpatrywanie apelacji od wyroków sądów grodzkich, ziemskich i podkomorskich oraz rozpatrywanie spraw wnoszonych przeciwko urzędnikom administracji państwowej, w związku z zaniedbaniem przez nich swoich obowiązków. Rozstrzygał również sprawy prawne (iuris), które dotyczyły różnego rodzaju dóbr, sum, transakcji i zapisów oraz sprawy uczynkowe (facti), w trakcie rozpatrywania których mogły zostać zasądzone kary banicji, wieży górnej i kary finansowe. W wyniku kolejnych reform, w 1792 r. utworzono dwa osobne Trybunały - w Piotrkowie i Lublinie.

S E R I E S

Inclytæ Palæstræ Tribunalis Regni Petricoviensis.

PALÆSTRA PRIMÆ CLASSIS SCILICET MECÆNATES.

M. Martinus Gofzewski Vexillifer Mfzczonoviensis.	M. Stanislaus Kościecki.
J. M. Joannes Zambrzycki Dapifer Terræ Nurensis, & Terræ Cer- nensis Civiliter bell. Commissar:	M. Rochus Dunin.
M. Alexius Jasiński.	M. Joannes Rościzewski.
M. Nicolaus Buczyński Regens Castræ: Petricovien:	M. Philippus Kołodowski.
M. Ignatius Ziemięcki.	M. Modestus Kurczewski.
M. Ludovicus Rogufki.	M. Joannes Rembéliński.
M. Ignatius Brzeski Subdapifer Crufvic:	M. Ignatius Rożkowski.
M. Leo Tymiński.	M. Ignatius Stamirowski.
M. Adalbertus Ciechomski Tribunus Gambinensis.	M. Thaddæus Skarzyński.
M. Franciscus Ziemięcki.	M. Joannes Sławianowski.
M. Andræas Kurowki.	M. Stanislaus Jerzmanowski.
M. Ignatius Świętochowski.	M. Antonius Wilxyci.
J. M. Josephus Maiewski Camerarius Tris & Commissarius Civiliter Bell: Terræ Ciechan:	M. Paulus Gofikowski.
M. Paulus Chmielewski.	M. Franciscus Krasnodebski.
M. Josephus Taczanowski.	M. Casimirus Madaliński.
M. Gotardus Myślikowski.	M. Stanislaus Jabłonowski.
M. Dionysius Czapliski.	M. Thomas Nadratowski.
M. Ludovicus Zakrzewski Venator Radziejoviensis.	M. Gaspar Przedziecki.
M. Jacobus Straszewski.	M. Franciscus Wilczewski.
M. Antonius Raczyński.	M. Josephus Stawowski.
M. Stanislaus Sękowski Tribunus Plo- censis.	M. Stanislaus Badowski.
M. Antonius Milewski.	M. Carolus May.
M. Petrus Pawłowski.	MM. Josephus & Petrus Zabłoccy.
M. Adalbertus Przedziecki Succa- merarius S. R. M.	M. Michæel Paḡowski.
M. Theodorus Gumkowski.	M. Thaddæus Radoński.
M. Thomas Pokłękowski.	J. M. Michæel Bratkowski Palatinatus Sandomir: Civiliter-Bellicus Com- missarius.
M. Andræas Miłkowski.	M. Martinus Brochocki.
M. Josephus Badowski.	M. Vincentius Czartkowski.
J. M. Joannes Nepomucenus Milewski Commissarius Civiliter-Bell: Pa- latinatus Brestæ: Cujaviæ	M. Josephus Barczewski.
M. Franciscus Kossakowski.	M. Franciscus Słonczyński.
M. Paulus Wiefzczycki.	M. Gregorius Trzeciński.
	M. Jacobus Gumkowski.
	M. Andræas Mietelki.
	M. Romualdus Niniewski.
	M. Josephus Milewski.
	M. Adalbertus Walewski.
	M. Joannes Bąkowski.
	M. Andræas Dzierzbicki.
	M. Thomas Miłkowski.
	J. M. Carolus Lesiewski Commissionis Palatinatus Lanciciensis Civiliter- Bellicæ Commissarius.
	M. Josephus Zdzienicki.

Instrukcja dotycząca Trybunału Koronnego w Piotrkowie, wykaz palestry, 1790 r.

128

ORDINATIO

JUDICIORUM ORDINARIORUM GENERALIUM
TRIBUNALIS REGNI PETRICOVIENSIS

MAJORS PROVINCIÆ,
FELICITER REGNANTE
SERENISSIMO
STANISLAO AUGUSTO
POLONIARUM REGE,
MAGNO DUCE LITHVANIÆ, RUSSIÆ, PRUSSIÆ, MASO-
VIE, SAMOGITIE, KIOVIE, VOLHYNIE, PODOLIE,
PODLACHIE, LIVONIE, SMOLENSCIE, SEVERIE,
CZERNIECHOVIEQUE.

S U B
ILLUSTRISSIMO REVERENDISSIMO
JOSEPHO GLAUBICZ ROKOSSOWSKI
Canonico Metropolitano Snesnensi & Pofnan: atq; Officiali,
P R Æ S I D E N T E,

ILLUSTRI MAGNIFICO
JOANNE NAŁEĆZ MAŁACHOWSKI
*Capitaneo Opocnensi, Cavaleria Nationalis Rothmagistro,
Ordinis Sandi Stanislai Equite, Tribunalis Regni*
M A R E S C H A L C O.

VIRTUTE LEGUM & CONSTITUTIONUM ANNORUM
1768. 1775. & 1776.
C O N D I T A,

Die 4. Septembris, Petricovia. Anno 1786.
P R O M U L G A T A.

Ordynacja Trybunału Koronnego w Piotrkowie, 1786 r.

Ujęta w 11 artykułach Konstytucja 3 Maja, wprowadzała m.in. trójpodział władzy na ustawodawczą (dwuizbowy parlament), wykonawczą (król) i sędziowską. Dążyła też do niwelowania nierówności prawnych dzielących społeczeństwo (m.in. poprzez ograniczenie immunitetów szlacheckich, ochronę prawną mieszczan, czy dążenia do polepszenia doli chłopów), jak również sprzyjała ograniczaniu korupcji (ograniczenie praw politycznych tzw. „szlachty gołoty” nie posiadającej dóbr ziemskich). Kwestie podniesienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa widoczne były m.in. w zniesieniu „liberum veto” i praktyk zawiązywania konfederacji, zaś w zakresie obronności projektowano znaczną rozbudowę sił zbrojnych. Z historycznego punktu widzenia warto zauważyć, że jedynym zapisem Konstytucji 3 Maja, który wszedł w życie i odegrał większe znaczenie w dziejach Polski, było zatwierdzenie prawa sukcesji tronu polskiego przez saskich Wettynów. Zapis ten zrealizowano paradoksalnie już po upadku I Rzeczypospolitej, kiedy to z woli Napoleona I Bonaparte tron Księstwa Warszawskiego przypadł Fryderykowi Augustowi I Wettynowi. W tej części wystawy pragniemy zaprezentować „Księgę wpisów na wierność Konstytucji 3 Maja 1791 r.”. Na jej kartach odnaleźć można sto siedemdziesiąt wpisów dokonanych przez przedstawicieli elity Piotrkowa z końca XVIII wieku. Jako pierwszy przysięgę złożył Aleksander Watson, ówczesny prezydent miasta, z pochodzenia Szkot. Po nim przysięgali przedstawiciele władz miejskich i wszyscy znaczący obywatele. Do ciekawostek należy wpis Anastazego Grabowskiego, który pod rotą przysięgi podpisał się po grecku, zaś Izidor Staudinger użył języka niemieckiego. Warto wspomnieć podpis Karola Hildebranda – nadwornego lekarza króla Stanisława Augusta, później lekarza powiatu piotrkowskiego i biegłego sądowego, czy Tadeusza Rzońcy – szlachcica i jednocześnie cukiernika w Piotrkowie.

XX 6

Działo się na Ratuszu Miasta Piotrkowa, Dnia Dwudziestego Czwartego miesiąca Czerwca, Roku Tysiącnego siedemsetnego Dziewięćdziesiątego Pierwszego.

W Przytomności Szlachetnych Ichmiejscow. Jana Oleckiego Wójta, Tomazza Goreckiego, Krzysztofa Wierzbica, Maruina Telezynskiego, Symona Krokunskiego, Jana Godzkiego, Romana Morawinskiego, Radnych, Jako Szlachetnych Piotra Zaborowicza, Stanisława, Wawrzencja Goreckiego, Wojciecha Litkowskiego, Augustyna Adamskiego, Sebastjana Jagielskiego, Piotra Browarskiego, Stanisława Kurkowskiego, Symona Maloupskiego, Ławników, Niemniej Ławnic Szawetnych, Kazpra Wuykiewicz, Starzego, Pawła Stanowskiego, Wojciecha Zanylekiego, Harmonia Woyciechowskiego, Antoniego Ziencurza, Onufrego Rymlowskiego, Piotra Antoniego Piotrowskiego, Antoniego Wicyniego, Jozefa Browarskiego, Walerzego Pernera, Antoniego Kurkowskiego, Gminnych, na Dwiecysza, Publicanu, Sepsya, Zgromadzonych, tudzież Pospolstwa, Szlachetny Jm. Pan Alexander Watson, Prezydent Miasta tutajszego J^z Król mi Piotrkowa, w Chęci uskutekowania Prawa suwerenpadtego, w następujących słowach, uczynił wyznaczenie: Ja Alexander Watson Prezydent Miasta Piotrkowa, Najciwniejszemu Królowi y Rzeczypospolitey, uciernym będę, Postawrenstwu Prawom y Ustawom Seymowym, za Najsuwlejszy bion, Obowiazek, Zuzienchnofu miasta Piotrkowa, w którym do Obywatelstwa przyjętomy jestem, podległym będę chęci, y Obowiazek, wszelkie zachowam, Co wwszystko zażeram tak za siebie jako y następnym moim, Alexander Watson Prezydent Miasta J^z Króla Piotrkowa

Na teyże Sessyi.

W Przytomności Szlachetnych Jemu Panow, Alexandra Watsona Prezydenta, Tomasa Goreckiego Starszego Radnego, y innych, Radnych, Piotra Laborowicza Starszego Ławnika, y innych, Ławnic Stawetnego Karpa Wyculiciewicza Starszego Gminnego, tudzież Pospolstwa y innych wyrażonych na to zgromadzonych, Szlachetny Jemu Pan Jan Olecki Woyt Miasta Jego Królewskiej Mii Piotrkowa, w Chęci uwolnienia Prawa suwerenności, w następujących słowach wyznani wyznani: = Ja Jan Olecki Woyt Miasta Piotrkowa, Najcięższemu mu Królowi i Rzeczypospolitey, wiernym będę, Posłuszeństwem Prawom y Ustawom Sejmowym, za najwyższy bion, Obowiązek, Zwierności Miasta Piotrkowa, w którym do Obywatelstwa przyjęty jestem, podległym będę chęć, y Obowiązeki wszelkie zachowam, Co wszystko zarezerwam tak za siebie jako y następow moich.

Jan Olecki Woyt Miasta J.K. Mojej Piotrkowa
1779

Na teyże Sessyi.

W Przytomności Szlachetnych Jemu Panow, Alexandra Watsona Prezydenta, Jana Oleckiego Woyta, y innych Radnych, Piotra Laborowicza Starszego Ławnika, y innych, Ławnic Stawetnego Karpa Wyculiciewicza Starszego Gminnego, y innych w pierwszym Aleu wyrażonych, tudzież i Pospolstwa Zgromadzonego, Szlachetny Jemu Pan Tomasz Gorecki Starszy Radny Miasta Jego Królewskiej Mii Piotrkowa, w Chęci uwolnienia Prawa suwerenności, w następujących słowach wyznani wyznani: = Ja Tomasz Gorecki Radny Miasta Piotrkowa Najcięższemu Królowi i Rzeczypospolitey, wiernym będę, Posłuszeństwem, Prawom y Ustawom Sejmowym, za najwyższy bion, Obowiązek, Zwierności Miasta Piotrkowa, w którym do Obywatelstwa przyjęty jestem, podległym będę chęć, y Obowiązeki wszelkie zachowam, Co wszystko zarezerwam tak za siebie, jako y następow moich.

Tomasz Gorecki Radny Miasta J.K. Mojej Piotrkowa
1779

8

Na teyże Sepsyi.

W Przytomności Szlachetnych Jhmę Panow Alexandra Watsona Prezydenta, Jana Oklekiego Woyta, Tomasa Gorckiego Starszego Radnego, y innych Radnych, Piotra Zaborowicza Starszego Ławnika y innych, Ławnie Stawiedgo Kaspera Wuyukiewicz Starzego Gminnego, y innych w pierwszym Akcie wyrażonych, tudzież y Pospolstwa Zgromadzonego, Szlachetny Pan Krzysztof Wierzbiz Radny miasta Jego Królewskiej mięi Piotrkowa, w Chęi uskuthowania Prawa Jurisrozpadtego, w następnujących słowach uczynił Wyznanie: =: Ja Krzysztof Wierzbiz Radny miasta Piotrkowa Najiasniejszemu Królowi i Rzeczypospolitey, uieronym będe, Postawzenstwu Prawom y Ustawom Seymowym, za najwyższy bion Obowiązek, Zuziechności miasta Piotrkowa w którym do Obywatelstwa przytaczony jestem, podległym będz chę, y Obowiązku wszelkie Zachowam. Co wszystko zanoram tak za siebie jako y następnów moich.

Krzysztof Wierzbiz Radny Jhmę Miasta Piotrkowa

Na teyże Sepsyi

W Przytomności Szlachetnych Jhmę Panow Alexandra Watsona, Prezydenta Jana Oklekiego Woyta, Tomasa Gorckiego Starszego Radnego y innych Radnych, Piotra Zaborowicza Starszego Ławnika y innych, Ławnie Stawiedgo Kaspera Wuyukiewicz Starzego Gminnego, y innych w pierwszym Akcie wyrażonych, tudzież y Pospolstwa Zgromadzonego, Szlachetny Jhmę Pan Marcin Teleżyński Radny Jego Królewskiej mięi miasta Piotrkowa, w Chęi uskuthowania Prawa Jurisrozpadtego, w następnujących słowach uczynił Wyznanie: =: Ja Marcin Teleżyński, Radny miasta Piotrkowa Najiasniejszemu Królowi i Rzeczypospolitey, uieronym będe, Postawzenstwu Prawom y Ustawom Seymowym, za najwyższy bion Obowiązek, Zuziechności miasta Piotrkowa, w którym do Obywatelstwa przytaczony jestem, podległym będz chę, i Obowiązku wszelkie zachowam. Co wszystko zanoram, tak za siebie jako y następnów moich.

Marcin Teleżyński Radny Jhmę Miasta Piotrkowa

Wpisy piotrkowian do "Księgi wpisów", potwierdzające wierność postanowieniom Konstytucji 3 Maja 1791 r.

Kres I Rzeczypospolitej przyniosły trzy kolejne rozbiory (1772, 1793, 1795). Począwszy od Insurekcji Kościuszkowskiej (1794 r.), poprzez powstania listopadowe (1830-1831) i styczniowe (1863-1864), kolejne pokolenia Polaków podejmowały walkę o odzyskanie niepodległości. Wielką i wykorzystaną szansą okazała się I wojna światowa (1914-1918), ponieważ właśnie w tej wojnie walczyły przeciw sobie mocarstwa, które ponad sto lat wcześniej dokonały rozbiorów Rzeczypospolitej. Polskie środowiska niepodległościowe oprócz walki zbrojnej – o czym przypominają nam dzieje III Brygady Legionów Polskich formowanej właśnie w Piotrkowie i okolicach – prowadziły też intensywną pracę na froncie ideowym. W tym właśnie czasie obchody kolejnych rocznic uchwalenia Konstytucji 3 maja 1791 r. nabierały szczególnej, patriotycznej wymowy. W zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim odnaleźć można wiele ciekawych materiałów dokumentujących działalność patriotyczną piotrkowian w okresie wojny i okupacji z lat 1914-1918. Wśród nich szczególnie wymowne są fotografie, plakaty i druki ulotne dotyczące organizacji kolejnych „obchodów 3-majowych” z lat 1915, 1916 i 1917. Źródła wypełnione treściami patriotycznymi, często bardzo atrakcyjne graficznie, pokazują jak wielką uwagę ówczesni mieszkańcy Piotrkowa przywiązywali do kształtowania postaw patriotycznych, a także jak doniosłe znaczenie w tych działaniach miała pamięć o Konstytucji 3 Maja 1791 r.

Uroczyste obchody rocznicowe Konstytucji 3 Maja 1791 r. w Piotrkowie - fotografie z okresu I wojny światowej.

Papierowa nalepka patriotyczna kolportowana w Piotrkowie w 1915 r. z okazji uroczystości rocznicowych.

PROGRAM
UROCZYSTEGO WIECZORU

KU UCZCZENIU ROCZNICY KONSTYTUCJI 3-go MAJA
W PIOTRKOWIE 1917 ROKU.

C Z Ę Ś Ć I.

1. Przemówienie . . . p. Kazimierz Rudnicki
Moszkowski — Etude
2. Schumann - Busoni p. Marya Ratajska
Lieder ohne Worte
Szymanowski Arabesque
3. Deklamacja . . . podpor. Zygmunt Nowakowski
art. Teatru Miejskiego
w Krakowie
4. Moniuszko Arya z „Halki” p. J. Niezgoda, chor. Leg. Pol.

C Z Ę Ś Ć II.

5. Kleszczyński, Prolog . p. Jadwiga Zabielska
6. Świeżyński, „Chłopca
mego mi zabrali”, p. J. Niezgoda, chor. Leg. Pol.
Niewiadomski „Nie
swatała mi cię swatka”
7. Wyspiański, Fragment podpor. Zygmunt Nowakowski,
z „Wyzwolenia” art. Teatru Krak.

PRZED ROZPOCZĘCIEM PROGRAMU ORKIESTRA
STRAŻY OGN. ODEGRA PIEŚNI NARODOWE.

**KU UCZCZENIU ROCZNICY
KONSTYTUCJI 3^{-GO} MAJA**

W CZWARTEK, DNIA 3 MAJA 1917 ROKU

W SALI STOW. RZEMIEŚLNIKÓW

ODBĘDZIE SIĘ

**UROCZYSTY
WIECZÓR**

NA PROGRAM ZŁOŻĄ SIĘ:

**Przemówienie, fortepian,
deklamacja, śpiew i orkiestra.**

POCZĄTEK O GODZINIE 8-ej WIECZOREM.

BILETY od 6 kor. do 50 hal. do nabycia w cukierni p. Szymańskiego przy ul. Kaliskiej.

CZYSTY DOCHÓD NA POLSKĄ MACIERZ SZKOLNĄ.

„Drukarnia Polska” Piotrków, Kaliska 23.

LIT. W. PRZYBYŁOWSKI. PIOTRKÓW.

**Okolicznościowe druki ulotne związane z obchodami kolejnych rocznic Konstytucji 3 Maja 1791 r.,
kolportowane w Piotrkowie w latach 1916-1917.**

ODEZWA!

Niniejszym wzywa się społeczeństwo miasta Piotrkowa do jak najliczniejszego udziału w uroczystościach i obchodach związanych ze świętem państwowym w dniu 1 Maja oraz ze świętem narodowym w dniu 3 Maja 1945.

PLAN UROCZYSTOŚCI W DNIU 1 MAJA:

- godz. 7.00 BIEG KOLARSKI;
godz. 7.30 BIEG SZTAFETOWY z Rakowa do Grobu Nieznanego Żołnierza — zwycięzca zapala Znicz;
godz. 9.00 Zbiórka organizacyj na placu przy Hali Targowej. Organizacje winny stawić się grupowo.
WIEC: Przemawiają przedstawiciele P. P. R., P. P. S., Str. Lud. i Dem.
POCHÓD: Prowadzą go 4 poczty sztandarowe. Po nich idzie orkiestra, następnie młodzież szkolna od lat 12-tu, organizacje młodzieżowe, stronnictwa polityczne (bez podziału na partie) z transparentami, sztandar Pow. Rady Zw. Zaw., poszczególne Związki ze swymi sztandarami i transparentami.
Trasa pochodu: ul. Piastowska, Jagiellońska, Krakowska, Farna, Plac Czarneckiego, Piłsudskiego, Legionów, Słowackiego, Kościuszki i 3-go Maja. Pochód zatrzymuje się przed gmachem Zw. Zaw.
Z balkonu Zw. Zaw. wygłoszone zostanie przemówienie przez przedstawiciela Rady Zw. Zaw.

Po południu:

- godz. 14.30 MECZE BŁYSKAWICZNE na Stadionie Miejskim;
godz. 15.00 AKADEMIA OFICJALNA w Domu Kultury i Sztuki;
godz. 18.00 AKADEMIE:
T. U. R. w sali kina „Bałtyk”,
Z. W. M. w sali Domu Kultury i Sztuki,
Z. H. P. i Zw. M. D. w sali kina „Polonia”.

**OBYWATELE! W dni świąt 1-go i 3-go Maja przystrójcie Wasze domy!
Niech miasto Piotrków godnie uczci Święto Państwowe i Narodowe!**

PLAN UROCZYSTOŚCI W DNIU 3 MAJA:

- godz. 7.30 Bieg Narodowy Naprzeląj;
godz. 9.00 Zbiórka organizacji młodzieżowych na placu przy Hali Targowej;
godz. 9.30 Uroczysta Msza św. i kazanie okolicznościowe (w razie niepogody w kościele OO. Bernardynów).
Po nabożeństwie zbiórka pocztów sztandarowych przed gmachem Starostwa, gdzie odbędzie się defilada. Organizacje młodzieżowe przemaszerują ul. Piastowską, 3-go Maja i Słowackiego przed pocztami sztandarowymi. Pochód rozwiąże się przy skrzyżowaniu ulic Słowackiego i Sienkiewicza.
godz. 12.00 **AKADEMIA OFICJALNA** w Domu Kultury i Sztuki;
godz. 16.00 **AKADEMIE:** O. M. T. U. R., Z. W. M., Z. H. P.

Piotrków, dnia 28 kwietnia 1945 r.

KOMITET ORGANIZACYJNY.

**MUZEUM OKRĘGOWE
ARCHIWUM PAŃSTWOWE
w PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM**

WYSTAWA

„Z EPOKI KONSTYTUCJI 3 MAJA”

MAJ - CZERWIEC 1991

**Eksponaty ze zbiorów Muzeum Okręgowego
Archiwum Państwowego
Muzeum Sztuki w Łodzi
Muzeum Narodowego w Warszawie
Muzeów w Tomaszowie Mazowieckim i Radomsku**

**Wystawa czynna w salach Muzeum, Plac Zamkowy 4 codziennie z wyjątkiem
poniedziałków w godz. 10 - 16, we wtorki 10 - 17, niedziela 10 - 15**

ZSO Opole-Małopolska 04 MAJ 1991

1791

1994

203-lecie Konstytucji 3 Maja

„...dla dobra powszechnego,
dla ugruntowania wolności,
dla ocalenia ojczyzny
i jej granic...” ze wstępu do Konstytucji 3 Maja

Plakaty związane z obchodami rocznicowymi Konstytucji 3 Maja 1791 r. w Piotrkowie - XX wiek.